

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H.C. van der Ent, Elburg;
Ds. L.W. van der Meij, Alphen a.d. Rijn; Ds. D. Slagboom, Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum; Ds. M. Vlietstra, Zeist; Ds. P. van Zonneveld, Driebergen; A. Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn, tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar. Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Een indringende vraag

”Want uw hart is niet recht voor God”.
Handelingen 8 : 21b.

Petrus doet een uitspraak over het hart van een medemens. Kan, mag dat wel? We zijn toch geen hartenkenners? Een kan dit wel? God. Hij kent onze harten. Hij heeft ons hart gevormd en kan het daarom doorgronden. Niets is voor de Oppermajesteit bedekt; Hij is alwetend. Hij kent en verstaat van verre onze gedachten, al de overleggingen van ons hart. Niets is bedekt voor Zijn gezicht.

Wij, mensen, doen soms alsof wij als God zijn, alsof ook wij het hart kunnen doorgronden. Op kerkelijk terrein komt dat ook voor. Soms zijn we bezig met een ander te beoordelen en te veroordelen. Soms willen wij uitmaken wie bekeerd is en wie niet, wie een ware Avondmaalganger is en wie niet, wie naar de hemel gaat of is en wie niet. Dat is de zonde van de hoogmoed. Zonder meer. We zijn van onze plek af of we zijn er nooit geweest.

Laten wij ons bepalen tot onszelf. Daar hebben we genoeg aan. De profeet Jeremia zegt: ”Arglistig is het hart, meer dan enig ding, ja, dodelijk is het, wie zal het kennen?” Met onszelf kennen, onszelf doorgronden, hebben we al de grootste moeite. En wat is ons hart arglistig. We kunnen ervan overtuigd zijn in een zaak dat het gelijk is aan onze kant, terwijl we toch ongelijk hebben. We kunnen menen dat iets de wil of de weg van God is, terwijl we alleen strijden voor eigen eer. We kunnen spreken de taal van Kanaän, terwijl wij we alleen onszelf bedoelen. We kunnen zeggen dat we op reis zijn naar de hemel, terwijl we toch op reis zijn naar de hel. We kunnen spreken de taal van Kanaän, terwijl we toch die taal nooit geleerd hebben. We kunnen ervan zeker zijn dat we vanuit de Geest bezig zijn, terwijl we toch vanuit het vlees bezig zijn. We kunnen het gewaad van de ootmoed dragen, terwijl eronder zit de hoogmoed.

Een mens waarin de Geest der waarheid komt en is, die wordt ontdekt aan de arglistigheid van het hart. Alle vastheid in hemzelf gaat onderste boven. Die tobt nog wel eens met de vraag of iets van de Heere was of van zichzelf. En nu denk ik aan Simon Petrus tot wie die vraag kwam: Simon Jonas zoon, hebt gij Mij lief? Wat werd voor hem de alwetendheid van de Heere tot rijke vertroosting. Die alwetendheid is voor de niet-kenner van eigen hart tot verschrikking, maar voor de kenner van eigen hart, de kenner van de arglistigheid van eigen hart tot rijke vertroosting. Als ik het niet meer weet, de Heere weet het wel. Dan kom ik met dat arglistige hart tot de Heere, en leg ik het voor Hem open. Heere, beproef vrij, van omhoog, mijn hart, dat voor Uw oog, Alwetende, steeds open ligt. En, Heere, als er een schadelijke weg in mij is, leidt mij op de eeuwige weg.

Zou Simon Petrus toch weer van zijn plaats geweest zijn toen hij sprak tot Simon de tovenaars: uw hart is niet recht voor God? Neen! Simon Petrus zei dat volkomen terecht. Het hart van Simon de tovenaars was niet recht voor God. Hoe Simon Petrus dat

wist? Wel — Simon de tovenaars maakte zichzelf openbaar. Het binnenste kwam naar buiten, openbaarde zich in de woorden die hij sprak.

Eens heeft Simeon in de tempel met het kind Jezus in de armen geprofeteerd. Hij heeft voorgezegd dat de gedachten uit vele harten geopenbaard zouden worden. Welnu — als het Evangelie ons wordt gepredikt, als ons wordt verkondigd Gods ontfermende liefde in Christus Jezus, en die ene Naam Die er onder de hemel is gegeven waardoor wij moeten zalig worden, en dat enige offer van het Lam Gods op Golgotha, dat kruis van Jezus Christus, die boodschap van genade alleen, dat zondaren om niet gerechtvaardigd worden en vijanden om niet met God verzoend worden, dan komen altoos de gedachten van onze harten openbaar, ze treden naar buiten, we geven antwoord op Gods liefdeboodschap. Daar is geen ontkomen aan. We zouden ons neutraal willen opstellen, maar dat kan niet. Jezus Christus is of tot opstanding of tot een val.

Nu is het de grote vraag of ons hart recht is voor de Heere? Ik noem het onze grootste kwaad dat ons hart van nature niet recht is voor God. In ons binnenste is de waarheid niet. We zijn door de val in Adam de vader der leugen toegevalen. In ons binnenste zit de leugen. We keren de dingen om, we verdraaien de dingen. Ons hart is krom, verdraaid, niet recht voor God. 't Is de grootste zegen als we verlost worden van dat hart, als ons hart recht wordt voor God.

Johannes de Doper als de wegbereider van Christus riep: bereidt de weg des Heeren, maakt recht in de wildernis een baan voor onze God. 't Was toen en het is heden het werk van de Heilige Geest, om harten recht te maken voor God. Wij kunnen en willen niet wat krom is, recht maken. De Geest is en wordt u toegezegd. Hij kan en wil.

Wordt een hart dat niet recht is voor God openbaar in handelen en spreken, zo ook een hart dat recht gemaakt is voor God. Een recht gemaakt hart breekt met de zonde en keert de wereld de rug toe. Een recht gemaakt hart spreekt voor God van het missen van God, van zonde en schuld. Een recht gemaakt hart leert buigen onder Gods recht. Een recht gemaakt hart weent over het bedreven kwaad. Een recht gemaakt hart schreeuwt om God, om verzoening, om genade. Een recht gemaakt hart brengt aan de voeten van de Heere Jezus als Hij voorbijgaat in het gewaad van de Schrift. Een recht gemaakt hart doet de schreden richten naar Golgotha om uit het volbrachte werk van de Heere Jezus Christus te ontvangen genade door recht, verzoening door zijn voldoening.

Is het derhalve niet de grootste weldaad om een recht hart voor God te ontvangen? Aan een niet recht hart voor God ontgaat alles. Dan blijven wij arm, nameloos arm, en gewis — we gaan voor eeuwig verloren. Een recht hart voor God ontvangt alles, om welgetroost te leven en eenmaal zalig te sterven. Is uw hart recht voor de Heere? Dat is een indringende vraag. Daarom indringend omdat het gaat over dood en leven, over rampzaligheid en zaligheid.

Ds. v.Z.

Van de administratie

In de afgelopen periode ontvingen we f 20,- aan giften en konden 2 nieuwe abonnees worden ingeboekt. Hartelijk dank hiervoor.

Dit is het laatste nummer van ons blad dat verschijnt voor de ontmoetingsdag in Kampen. We hopen daar weer veel vrienden en vriendinnen te ontmoeten, vooral uit het noorden van ons land. Neem eens een vriend(in), bekende of familielid mee, die nog nooit op een Panddag is geweest. Misschien kunt u hem of haar dan meteen opgeven als abonnee op ons blad. Tot ziens in Kampen. De Heere geve ons jong en oud, klein en groot een rijk gezegende dag, die bovenal mocht zijn tot verheerlijking van Zijn Naam.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Van de Redactie

1. **Legaat.** De stichting Bewaar het Pand kreeg een legaat van f 10.000,- uit de nalatenschap van een lezer van ons blad, die enkele maanden geleden overleed. Hij was woonachtig in Groningen. We hebben al meer legaten uit het noorden van ons land ontvangen. We maken daar met dankbaarheid melding van. Het is een bevestiging ervan dat ons blad en onze beginselen ook in het noorden van harte bijval vinden. Het is ook tot bemoediging om met de arbeid voort te gaan. Ook door middel van de ontmoetingsdagen. Juist met het oog op onze vrienden en vriendinnen in het noorden hebben we elk jaar een ontmoetingsdag te Kampen, dat voor de bezoekers uit de noordelijke provincies gunstig ligt.

Zo'n enkele keer maken we melding van de mogelijkheid om onze stichting bij testament te gedenken. Dat moet dan geschieden op naam van de stichting "Stichting Bewaar het Pand", gevestigd te Meerkerk.

2. **School voor Dundas en Hamilton.** In het vorige nummer van ons blad werd een bedrag van f 453,25 verantwoord als collecte van een onbekende gemeente, waarom het banknummer werd vermeld. Ds. Van de Groep te Aalten belde me naar aanleiding daarvan op. Hij vertelde dat de collecte uit zijn gemeente kwam. Ook in Aalten leeft men met de school mee. Er wonen ook daar mensen die uit Aalten afkomstig zijn. Hartelijk dank voor dit meelevens.

B.

Ontmoetingsdag te Kampen

We willen de ontmoetingsdag te Kampen, die D.V. zal worden gehouden op zaterdag 10 september a.s. nogmaals in herinnering brengen. *We kopen dat er weer vele jonge en oudere vrienden en vriendinnen van Bewaar het Pand samenkomen en dat de Heere in het midden mag zijn. Dan wordt het zeker een goede dag.*

Het programma ziet er als volgt uit:
morgensamenkomst, aanvang 10.30 uur:

opening: ds. G. Blom te Meerkerk
spreker: ds. M. Vlietstra te Zeist
slotwoord: ds. K. Hoefnagel te Nieuwpoort.

Pauze

middagsamenkomst, aanvang 2 uur:

opening: ds. A.G. Boogaard te Oud Vossemeer
spreker: ds. H.C. van der Ent te Elburg
slotwoord: ds. G. Bouw te Urk.

Er zal worden gezorgd voor koffie en frisdrank. Er zal een boekentafel zijn. Er zal oppas zijn voor kleine kinderen.

B.

Zien en horen

1.

Elke dag ziet en hoort men. Op zich een zegen, wanneer men kan zien en horen. Er zijn er in onze samenleving, die één van beide of zelfs beide missen. Wordt ook aan hen gedacht? Wat nu dagelijks gezien en gehoord wordt, kan niet zo sterk afwisselend zijn. Het kan zelfs voorkomen, dat veelal hetzelfde gezien en gehoord wordt. Met het goede, maar ook met het kwade. Men kan soms ook sterke behoefte hebben aan zien en horen; aan ontmoeting en spreken. Velen leven eenzaam en weten zich eenzaam. Nu wordt er in de vakantie veel gezien en gehoord. Men kan er zelfs op uit zijn om veel te zien en te horen. Een bepaalde streek wordt verkend. Men heeft van die streek gelezen of gehoord. Op zich niet zo verkeerd om in de vakantietijd een deel te reserveren voor verkenning. Op die verkenningstochten kunnen er onverwachte ontmoetingen zijn. Men komt met personen in contact. Personen, die een bepaald beroep uitoefenen, of bij een kerk of secte behoren. Zo verging het ook mij de afgelopen weken.

Allereerst werd gezien een stukje rooms-katholiek leven. Nu was dit niet onbekend, want rooms-katholieken zijn er ook in ons land en dat al vele eeuwen. Sterk is het rooms-katholieke leven achteruitgegaan. De verwereldlijking is ook in rooms-katholieke kringen merkbaar. Het aantal parochianen, dat de mis bijwoont is niet zo groot meer. Men gelooft het wel. Of er wordt geloofd. Een roomse zei eens tegen mij: "de pastoor doet het voor mij". Was een aantal jaren geleden er elke morgen en avond om zeven uur dienst, nu is dit op vele plaatsen afgeschaft. In de omgeving waar ik was, daar luidde nog elke morgen en avond om half zeven de klok en werd men opgeroepen naar de parochiekerk te komen. Er waren er, die kerkwaarts gingen. Nu weten we het oogmerk. Maar laten we niet vergeten, dat er nog rooms-katholieken zijn die zich betrokken weten bij de dienst en een stukje devotie laten zien in de kerk. Wij weten dat hun gerichtheid en hun overtuiging onjuist zijn, afwijken van de Schrift, zelfs ingaan tegen de Schrift. Maar bij deze geconstateerde werkelijkheid mag ik het niet laten. Kan het tot een gesprek komen, moet dat niet nagelaten worden en bijzonder moet er gebeden worden voor open ogen. Daarnaast moest ik ook tot mezelf komen en me afvragen hoe is het met mijn gerichtheid, met mijn overtuiging? Wat is de vrucht van mijn onderwijs, mijn kerkgang? In de vakantietijd ontbreekt het bijbellezen niet. Nu trof me, wat er staat in Mattheüs 8. Jezus horende het woord van de hoofdman van Kapernaüm, zeide tot allen die Hem volgden: "Voorwaar zeg Ik u, Ik heb zelfs in Israël zo groot geloof niet gevonden. Doch Ik zeg u, dat velen zullen komen van oosten en westen en zullen met Abraham en Izak en Jakob aanzitten in het Koninkrijk der hemelen. En de kinderen des Koninkrijks zullen uitgeworpen worden in de buitenste duisternis".

De kinderen van het koninkrijk uitgeworpen! Welk een werkelijkheid. In de kanttekening staat: "dat zijn de joden met welke God wel een uiterlijk verbond gemaakt had, maar die haar door hun ongeloof deszelfs onwaardig maakten". Verwezen wordt naar Hand. 13 : 46. "Maar Paulus en Barnabas, vrijmoedigheid gebruikende zeiden: Het was nodig dat eerst tot u het Woord Gods gesproken zou worden; doch nademaal gij hetzelve verstoot en uzelf des eeuwigen levens niet waardig oordeelt, ziet, wij keren ons tot de heidenen". Daarnaast moet geplaatst Hebreë 10 : 29. "Hoeveel te zwaarder straf meent gij, zal hij waardig geacht worden, die de Zoon van God vertreden heeft en het bloed des testaments onrein geacht heeft, waardoor hij geheiligd was en de Geest der genade smaadheid heeft aangedaan".

Welk een getuigenis! Welk een waarheid! Een woord wat waar is en waar wordt! Wat ook bij deze tekst door de kanttekenaren

geschreven is, is de overdenking waard, zelfs noodzakelijk. Onder het vertreden van de Zoon van God wordt verstaan het moedwillig verachten en verwerpen. Het bloed van Jezus Christus wijst op de bevestiging van het Nieuwe Testament. Gelijk Jezus zelf gesproken heeft: "Want dat is Mijn bloed, het bloed des Nieuwen Testaments, hetwelk voor velen vergoten wordt, tot vergeving der zonden".

Van het 'geheilgd zijn' lezen we: "namelijk uitwendig, ten aanzien van zijn voorgaande belijdenis, aangaande het gehoor van het Goddelijke Woord, het gebruik van de heilige sacramenten en de afscheiding van andere gemene mensen, namelijk joden en heidenen. Hoewel de zodanige de ware wedergeboorte niet deelachtig was, gelijk Johannes getuigt in 1 Joh. 2 : 19 en gelijk zulke 2 Petr. 2 : 22, evenwel nog honden en zeugen worden genoemd, al werden zij reeds van hun uitwendig slijk gewassen en de onreinheid van afgoderij en andere onheiligheden hadden verlaten. 'De Geest der genade smaadheid aandoen' dat is: de Geest neerhalen, tegen beter weten in, bespottelijk en belachelijk maken. In kwaad daglicht stellen".

Er valt veel te leren. Wat een onderwijs ook tot opscherping en aansporing wordt ons gegeven in Gods Woord. Zeker mag niet licht gedacht worden over het paradijs gebeuren. Over wat er in Adam gebeurd is, wat mijn staat geworden is en wat mij wacht, maar ik mag daar niet blijven staan. Want Gods Woord gaat verder. Ik word door de Heere gewezen op het leven in Adam, maar ook op het leven onder Zijn Woord. Wie onbekeerd sterft, wie verloren gaat, gaat met Gods Woord naar de buitenste duisternis. Het spreken des Heeren uit en door Zijn Woord wordt gehoord en gevoeld tot in eeuwigheid. Wie hier onbewogen, onbekeerd, onverzoend blijft onder Gods Woord, zal eeuwig wenen vanwege het verachten van Gods Woord.

Horen en zien in dit leven, op de weg van het leven. Horen en zien eeuwig. Altoos. Het horen en zien in de buitenste duisternis leidt tot wenen en het knersen met de tanden. Hoort wat Jezus zegt: "aldaar zal zijn weining en knersing der tanden, wanneer gij zult zien Abraham en Izak en Jacob en al de profeten in het Koninkrijk Gods, maar ulieden buiten uitgeworpen".

Dit zal het deel zijn van hen, die bij de waarheid opgevoed zijn en de waarheid Gods gehoord hebben, dus niet slechts het deel van hen, die geleefd hebben onder een dwaal- of valse leer. Daarentegen voor allen voor wie Gods Woord een lamp voor de voet is en een licht op het pad zal er zijn een zien en horen in heerlijkheid. Wie liefde kent tot het Kind in de kribbe, tot de verzochte Christus, tot Jezus, levend in Nazareth, tot de Man, die de worm-gestalte kende in de hof en daar worstelde. Wie hem aanbidt en erkent als Koning, dragend Zijn kruis, hangend aan het kruis, wie Zijn kruisliefde zoekt en de kruisgenade begeert, zal de Koning aanschouwen in Zijn schoonheid.

Ds. M.C. Tanis.

Schriftberijmingen

3.

Geschiedenis der Chr. Geref. Kerken

Kort na de Afscheiding van 1834 hebben de kerken zich uitgesproken. De Generale Synode der Christelijke Gereformeerde Kerken besloot in 1836: "In de bijeenkomsten der Gemeente zal men gebruik blijven maken van de gewone berijming der 150 Psalmen Davids en der liederen, die men in de Bijbel vindt, nalatende en werende uit de openbare vergadering der Gemeente, de menselijke gezangen, welke niet in den Bijbel worden gevonden, opdat het werk van mensen niet worde gelijk gesteld met het werk van mannen, die gesproken hebben, gedreven door den Heiligen Geest." Dit standpunt is nog iets duidelijker dan de uitspraak van de Synode van Dordrecht 1618-1619. Deze synode bepaalde: "In de Kerken zullen alleen de 150 Psalmen Davids, de Tien Geboden, het Onze Vader, de 12 Artikelen des Geloofs, de Lofzangen van Maria, Zacharias en Simeon gezongen worden. Het gezang 'O, God die onze Vader zijt' wordt in de vrijheid der Kerken gesteld, om hetzelve te gebruiken of

na te laten. Alle andere gezangen zal men uit de Kerken weren, en daar er enige al bereids ingevoerd zijn, zal men dezelve met de gevoeglijkste middelen afstellen." De Dordtse Synode liet een kleine vrijheid. Zuiver hield der kerk zich dus niet aan het zingen van Psalmen. Professor de Bruin schreef in de *Wekker*, 43e jaargang no. 43: "Het gezang: 'O, God, die onze Vader zijt' was vervaardigd door Jan van Utenhove en zoo geliefd, dat de Dordtsche Synode het niet durfde verbieden. Door het facultatief stellen van dit lied betoonde de Synode enige zwakheid." Prof. L.H. van der Meiden stelde dat de Synode der Chr. Geref. Kerken van 1836 het beginsel heel zuiver stelde. Op pag. 30 "De menselijke gezangen" van Ds. L.H. van der Meiden staat: "Het besluit van 1836 vind ik een prachtig besluit. Dit besluit is wijs, voorzichtig, degelijk, bijbelsch gegrond en in het belang der Kerk." Wat de gedachtengang van prof. v.d. Meiden betreft willen wij nog het slot van pag. 31 en pag. 32 citeren: "Wij weten, dat men den laatsten tijd zich uit den treure beriep op 'enige gezangen' achter de Psalmen. De Kerk 'heeft gezangen'. De Kerk 'heeft geen principieel bezwaar tegen gezangen'. Zo redeneert en schrijft men. Maar wie eerlijk art. 69 leest moet erkennen, dat de D.K.O. als 'menselijk' gezang eigenlijk alleen 'de 12 art. des geloofs' heeft ingevoerd, en het gezang 'o God, die onze vader zijt' in de vrijheid der Kerken liet. De 10 geboden zijn een berijmd Schriftgedeelte en evenzo het Gebed des Heeren. De lofzangen zijn Bijbelse liederen. En de Synode van 1836 stelde de zaak nog zuiverder. Wij moeten op het standpunt van 1836 blijven staan. Dan vervalt het gezang: 'O, God die onze Vader zijt'. Dan vervalt ook de berijming der 12 geloofsartikelen. Heel geen verliezen. Over de berijming der Tien Geboden kan de Kerk zich nader uitspreken. De lofzangen blijven dan alleen over. Een uitspraak der Kerk is niet overbodig. Wij lezen in een onzer kerkboden: En toch schijnt men er weinig aan te denken, dat practisch ook onze Kerken meer gezangen zingen dan eigenlijk volgens art. 69 van de D.K.O. geoorloofd is. Welk Chr. Geref. predikant zal nooit eens laten zingen uit de Morgenzang of uit de Avondzang? En wie stoot zich daaraan? Niemand. Consequent doordacht, kan hij het er ook wel eens op wagen om eens te laten zingen bijv. het bekende gezang 'Alle roem is uitgesloten.' Wat zou de vermetele die zulks waagde, kunnen overkomen? Afgedacht van de verachtmaking, waaraan hij zich zou blootstellen, niets! Zou men hem daarom lastig vallen, dan moest men het ook hen doen, die de Morgen- of Avondzang opgeven; en waar zou het einde zijn? Eer er zulke 'vermetelen' opstaan en verwarring brengen, moet de Kerk zich uitspreken. Afgedacht nog van de kwestie of hem 'niets zou kunnen overkomen' een conclusie waar wij het niet mee eens zijn. Wij moeten voor zulke vrijheden geen open deur hebben. De Avondzang en Morgenzang behoren niet tot de liederen, die gezongen mogen worden in onze Kerken. Niemand weet het haast meer. Maar zo is het toch. Zij moeten worden gerekend tot de huiselijke en niet tot de Kerkelijke liederen (Biesterveld, *Kerkboek* 50). De Kerk moet zorgen voor een goede berijming. Dan zal blijken dat de Psalmen den Christus bezingen op onvergelykelijke wijze. God gaf ons zo veel in de Psalmen. Laat de Kerk de Psalmen dan uitputten en zorgen, dat de schatten kunnen gebruikt worden. Dan krijgen wij een Paaspsalm in Ps. 16 (vergelijk Hand. 2). En een Hemelvaartpsalm in Ps. 68 (Efeze 4). En een Psalm over het zitten ter rechterhand Gods. En veel en veel meer. Over den Christus. Over Zijn Persoon, Zijn werk, Zijn heil. Zijn Kerk ten zegen." Tot zover Prof. L.H. van der Meiden. Deze stem uit het verleden pleit duidelijk voor de lijn van 1836. In de Christelijke Gereformeerde Kerken vóór 1892 gingen sommige stemmen op tot verruiming van de synode-uitspraken op het punt van het zingen in de eredienst. Maar daar is officieel steeds van afgezien. Men bleef bij het besluit van 1836. (vgl. Rapport 'Eenstemmig pag. 35). Ook ná 1892 is men in dezelfde lijn voortgegaan. In het bekende rapport 1937 waarin verschillen met de Geref. Kerken besproken

worden lezen wij: "In betrekking tot de principiële zijde der kwestie herinneren wij aan Calvijn, die niet koos voor het vrije lied, noch voor de hymnen der oude kerk, maar voor de Psalmen. Hij beroept zich op Augustinus.... Als wij de Psalmen zingen, zijn wij zeker, dat God ons de woorden in de mond legt, alsof Hij Zelf in ons zong om zijn eigen glorie te verhogen."

Evenwel bleven de stemmen tot het verruimen van het standpunt opgaan. Op de synode van 1968 werd door de particuliere synode van het Westen verruiming voorgesteld. Er was vraag naar geestelijke liederen, die de heilsopenbaring beter dan de Psalmen zouden kunnen bezingen. Deze synode droeg aan deputaten voor de Psalmberijming en berijmde Schriftgedeelten onder meer op: "wegen te zoeken om verdere uitvoering te geven aan art. 69 K.O. voor zover dit artikel spreekt over de vaststelling van berijmde schriftgedeelten". Ter verduidelijking zij opgemerkt dat de synode van 1947 de redactie van art. 69 aldus vaststelde: "In de eredienst zullen de 150 Psalmen gezongen worden, alsmede berijmde Schriftgedeelten, door de G.S. vast te stellen". En de synode van 1959 besloot de lofzang der engelen toe te voegen aan de schriftuurlijke gezangen die gezongen mogen worden in de eredienst.

De synode van Rotterdam 1971-1972. Deputaten rapporteerden dat er weinig berijmde Schriftgedeelten voorhanden zijn. Die er zijn, zijn vrijwel alle onbekend en spreken niet aan. Bovendien is het de grote vraag of zij voorzien in de behoefte aan liederen voor een bepaald gedeelte van het kerkelijk jaar. Als het dan gaat over de opdracht door de synode van 1968 gegeven t.a.v. berijmde Schriftgedeelten rapporteren deputaten: "Gezien al het bovengenoemde is de uitvoering van uw opdracht voor deputaten vrijwel onmogelijk". (pag. 346 acta G.S. '71-'72.). De Synode besluit (pag. 124 acta) ondermeer "de opdracht aan deputaten betreffende berijmde Schriftgedeelten te continueren".

Op de Generale Synode van Amsterdam-Nieuw-West 1974 kwam de zaak van de berijmde Schriftgedeelten opnieuw aan de orde. Deputaten boden een selectie aan uit het Liedboek voor de kerken. De Synode besloot uit te spreken dat de door deputaten getoetste en voorgestelde selectie uit het Liedboek voor kerken, nl. de nummers 8 (naar Deut. 32 : 1-4), 13b (naar Psalm 23), 14 (naar Psalm 23), 21 (naar Psalm 146), 25 : 1-8 (naar Jesaja 9 : 1-6), 26 (naar Jesaja 9), 27 (naar Jesaja 25 : 6-8), 43 (naar Maleachi 4 : 1-3), 65 (naar Marcus 4 : 26-29), 66 (Lofzang van Maria, naar Lucas 1 : 46-55), 67 Lofzang van Zacharias (naar Lucas 1 : 67-79), 68 (Lofzang van Simeon, naar Lucas 2 : 29-32), 78 (bij Johannes 15 : 1-8), 89 (naar Romeinen 8 : 18-24a), 90 (naar Romeinen 8 : 26-39), 96 (naar Efeziërs 6 : 10-18), 107 (naar 1 Petrus 5 : 5-11), 114 (naar Openbaring 21 : 1-4) en 115 (naar Openbaring 21 : 5-8), behoort tot de in art. 69 K.O. bedoelde berijmde Schriftgedeelten. Zo kwam het dus tot uitbreiding van art. 69 K.O. Tevens werd besloten de kerken in de gelegenheid te stellen aan deputaten berijmde Schriftgedeelten ter beoordeling voor te leggen. Tevens werd aan deputaten opgedragen na te gaan of er buiten het Liedboek om nog andere bruikbare berijmde Schriftgedeelten bestaan. Daarover zou dan aan de eerstvolgende Synode gerapporteerd dienen te worden.

De Generale Synode van Hoogeveen 1977 had zich uit te spreken over een voorstel van deputaten om uit te spreken dat de 113 bijbelliederen uit het Liedboek voor de kerken behoren tot de in artikel 69 bedoelde berijmde Schriftgedeelten. Het commissierapport was van mening dat vele van de voorgestelde bijbelliederen nauwelijks of in het geheel niet als berijmde Schriftgedeelten konden worden aangemerkt. Onder berijmde Schriftgedeelten werd namelijk verstaan berijmingen van concrete passages uit de Heilige Schrift. De Synode besloot het voorstel van deputaten om uit te spreken dat de 113 bijbelliederen uit het Liedboek voor de kerken voor gebruik in de eredienst aanvaardbaar zijn, niet over te nemen. Door deputaten waren in positieve zin onvoldoende argumenten aangevoerd voor het voorstel dat verworpen werd. Het deputaatschap werd opgeheven

en aan het deputaatschap inzake het kerklied werd opgedragen wegen te zoeken om verdere uitvoering te geven aan art. 69 K.O. voor zover dat artikel spreekt over de vaststelling van berijmde Schriftgedeelten en deze opdracht als eerste in hun opdrachten te vermelden. Op deze Synode diende een instructie van de P.S. van het Noorden die beoogde dat liederen die in overeenstemming waren met Schrift en Belijdenis, zonder dat het Psalmen of berijmde Schriftgedeelten waren, gezongen zouden kunnen worden. Deze instructie werd niet aanvaard. Wel kreeg het deputaatschap inzake het kerklied de opdracht zich nader te beraden over de vraag of het in het licht van de gegevens van de Heilige Schrift en tegenover de uitspraken die door de kerk in het verleden over deze zaak zijn gedaan, principieel en praktisch verantwoord is om bij het zingen in de eredienst naast de liederen die berijmingen van Oud- en Nieuwtestamentische Schriftgedeelten zijn, ook van andere liederen die niet tot de berijmde Schriftgedeelten behoren maar waarvan de inhoud wel met de Schrift en belijdenis in overeenstemming is, gebruik te maken. (zie acta pag. 62).

Zo kwam de zaak van de berijmde Schriftgedeelten weer aan de orde op de Generale Synode van Amersfoort 1980. Deputaten achtten in hun rapport het aantal berijmde Schriftgedeelten te gering om een zinvol voorstel te kunnen doen. Er zouden dan toch op z'n minst enige tientallen liederen moeten zijn. Gerapporteerd werd dat er op korte termijn wel geen uitzicht zou zijn op een dergelijk resultaat. Opnieuw werd gesteld dat de Bijbelliederen uit het liedboek der kerken niet als berijmde Schriftgedeelten gezien kunnen worden. De Synode stelde vast dat onder een berijmd Schriftgedeelte verstaan dient te worden "een bewerking in liedvorm van een aaneengesloten passage uit de Heilige Schrift waarin de oorspronkelijke tekst trouw wordt gevolgd." (zie acta pag. 70). Verder kregen deputaten opdracht berijmde Schriftgedeelten aan de volgende Generale Synode voor te leggen. De Synode moest zich ook uitspreken over het kerkelijk lied. Het rapport van deputaten zou in handzame vorm de kerken worden aangeboden. De deputaten zouden aan de Synode van 1983 voorstellen moeten doen die onder meer afhankelijk zouden zijn van de reacties uit de kerken. Ondertussen zou de redactie van art. 69 gehandhaafd blijven. Het rapport (enigszins bewerkt) van het deputaatschap voor het kerkelijk lied werd met de naam "Eenstemmig" de kerken toegezonden.

De Generale Synode van Rotterdam-Centrum 1983 besloot na een lange bespreking de zogenaamde Bijbelliederen niet vrij te geven. Uit de binnengekomen reacties bleek de nodige eenparigheid in de kerken daarvoor te ontbreken. Twee particuliere synoden hadden een instructie ingediend om te blijven bij de huidige redactie van art. 69. De eenheid der kerk diende in het oog gehouden te worden en voorzichtigheid diende betracht te worden. De Generale Synode had de mogelijkheid tot zo'n beslissing opengehouden. De Heilige Schrift verplicht niet tot het nemen van een andere beslissing. Het ingenomen standpunt sluit het meest aan bij wat door de kerken, in wier traditie wij staan, in het verleden is bepaald. De Psalmen zijn voor de nieuwtestamentische gemeente van onvervangbare waarde; zij bezingen in profetische taal het heilshandelen Gods in Christus. Aan de roeping tot het bewaren van het Woord van God wordt zo op de meest strikte wijze gestalte gegeven. Zo worden in ieder geval niet via het zingen van liederen die geen berijmde Schriftgedeelten zijn, dwalingen verbreid. De oudtestamentische Psalmen bezingen het volle heil van God in Christus, in Wie immers ook de Psalmen hun vervulling hebben gevonden, en waarmee ook de nieuwtestamentische heilsopenbaring niet wordt veronachtzaamd. Men bleef dus bij het bepaalde in art. 69 K.O.: "In de eredienst zullen de 150 psalmen gezongen worden, alsmede berijmde Schriftgedeelten, door de generale synode vast te stellen." Deputaten werden benoemd met de opdracht te zoeken naar een uitbreiding van het aantal door de generale synode vast te stellen berijmde Schriftgedeelten. Hierbij dient be-

dacht te worden dat de Generale Synode van 1980 'een berijmd Schriftgedeelte als volgt had omschreven: "een bewerking in liedvorm van een aaneengesloten passage uit de Heilige Schrift, waarin de oorspronkelijke tekst getrouw wordt gevolgd." Deputaten Berijmde Schriftgedeelten zouden moeten rapporteren aan de volgende Generale Synode. Wat de berijmde Schriftgedeelten betreft valt het volgende te melden: In '83 hadden deputaten een bundel van Bijbelliederen en berijmde Schriftgedeelten gepresenteerd. Op voorstel van deputaten werd deze bundel als één geheel behandeld. Deze bundel werd in zijn geheel niet aanvaard, zodat er geen wijziging kwam in art. 69 K.O. Op deze synode dus geen uitbreiding van het aantal berijmde Schriftgedeelten.

De Generale Synode van 1986's-Gravenhage kreeg te maken met revisieverzoeken in verband met het niet vrijgeven door de vorige Synode van de bundel Bijbelliederen en Schriftberijmingen. Na uitgebreide en grondige bespreking werden de revisieverzoeken afgewezen. Deputaten Berijmde Schriftgedeelten hebben uit de conceptbundel van '83 een aantal liederen gehaald die huns inziens beantwoorden aan de norm die in '80 werd gesteld: "een bewerking in liedvorm van een aaneengesloten passage uit de Heilige Schrift, waarin de oorspronkelijke tekst getrouw wordt gevolgd." De synode besloot uit te spreken dat de liederen 1, 2, 6, 8-21, 27-30, 32-38, 40-49 uit de aangeboden bundel voldoen aan de norm van 1980. Over de andere liederen werd geen uitspraak gedaan, omdat deze reeds behoorden tot de door de generale synode vastgestelde berijmde Schriftgedeelten. Tevens besloot de synode de nieuw ingediende en goedgekeurde liederen in een proefbundel uit te geven en aan de kerken toe te zenden met het verzoek hem te beproeven en voor 1 januari '89 reacties aan deputaten te zenden. De reacties moeten dan in een rapport aan de synode van 1989 aangeboden worden, opdat die synode kan uitspreken welke van de liederen behoren tot de in art. 69 K.O. bedoelde berijmde Schriftgedeelten. De synode besloot ook deputaten op te dragen te zoeken naar berijmde schriftgedeelten, die de heilsfeiten bezingen en die gebruikt kunnen worden op de feestdagen, alsmede naar berijmde schriftgedeelten die betrekking hebben op Doop en Avondmaal. Samenvattend kan gezegd worden dat de lijn van 1836: alleen Psalmen en Lofzangen, in hoofdzaak tot 1974 is gevolgd. Daarna is men tegen de lijn der historie in, tegen het waarschuwend voorbeeld van andere kerken in, gaan verruimen.

Ds. A. van Heteren, Werkendam.

Het is wèl 14.

Hulpmiddelen voor onderwerping (2)
Ten vijfde. Wees veel in dadelijke geloofsoefeningen. U verliest een kind, een vriend, een man of vrouw, maar u hebt niet uw God verloren. "Als mijn gedachten binnen in mij vermenigvuldigd werden, hebben Uw vertroosting mijn ziel verkwikt", Psalm 94 : 19. Hoewel ik verwarring van binnen heb, ik heb ook vertroosting, wanneer ik omhoog zie. Mijn gedachten zijn somber en treurig, verward en verslagen en een menigte ervan komt op me af alsof ze me willen verslinden. Maar Uw vertroosting is mijn leven en licht en verkwikking voor mijn ziel. Mijn gedachten doen mij niet diep wegzinken, maar Uw vertroosting is mijn een hemel voor mij. "Het is wèl." God heeft gezegd: "Laat uw wezen achter en Ik zal hen in het leven behouden en laat uw weduwen op Mij vertrouwen", Jer. 49 : 11. Wanneer zij Gods zorg zijn, zal er goed voor hen worden gezorgd. Hij Die de raven voedt en de lelies bekleedt, zal Hij voor u minder vriendelijk en weldadig zijn? "De aarde is des HEEREN, mitsgaders hare volheid, de wereld en die daarin wonen", Psalm 24 : 1. Elk hart is ter beschikking van God: eerder dan Zijn armen broodsgebrek zullen hebben, zal God hen voeden van de tafel hunner vijanden.

U hebt een zekere belofte. God heeft Zijn woord gegeven en er is geen uitzondering op: "Vertrouw op de HEERE en doe het goede, bewoon de aarde en voed u met ge-

trouwheid", Psalm 37 : 3. Ik zou liever, zegt iemand, Gods amen hebben, Zijn voorwaar dan een belofte van al de prinsen of machthebbers van de wereld. Als God het gezegd heeft, zal het wèl zijn. Wees daarom veel werkzaam in de oefening van het geloof. Geloof wat deze beproeving betreft, geloof vandààg. Stel het niet uit tot dat u gezien hebt hoe de dingen zullen verlopen, dat is wèten, niet vertrouwen.

Het geloof brengt algemene beloften op iemands eigen bijzondere geval en omstandigheden van toepassing. "Ik zal u niet begeven en Ik zal u niet verlaten", Hebr. 13 : 5. Er is de belofte, zegt het geloof, HEERE, ik vertrouw op U, ik geloof U op Uw woord. Ik ben arm, maar de armen vertrouwen zich aan U toe. Ik ben weduwe en eenzaam wat uitwendige vertroosting betreft, maar ik vertrouw op God. De HEERE, uw Maker, is uw Man. En vrees niet, wees ook niet ontsteld, want Hij zal u helpen en schragen. Het is voor God even gemakkelijk om me in deze moeilijke omstandigheden te helpen als in alle andere. Gij zijt de Heilige Israëls. En al Uw heiligen hebben getuigenis bijgedragen van Uw getrouwheid en waarheid. HEERE, zal ik een uitzondering zijn? Stellig zult Gij mij niet verlaten. Ik gevoel, dat Gij het niet hebt gedaan. Mijn beker is overvloeiende door Uw tegenwoordigheid en liefde. Gij hebt mij gesterkt met kracht in mijn ziel. Ik wil geloven, ik geloof, help mijn ongelooft. Het is wèl. HEERE, het is wèl. Geloof, dat er is, moet worden geoefend wanneer er nieuwe beproevingen komen. En wanneer God een belofte geeft, geeft Hij ook geloof om er aan vast te houden.

Ten zesde. Wees veel in gebed. Gebed roept Gods hulp in. Almacht zelf kan nooit worden overwonnen. Deze was Davids eerste en laatste toevlucht en elke heilige heeft Deze zijn beste toevlucht bevonden. "Ten dage als ik riep, zo hebt Gij mij verhoord. Gij hebt mij versterkt met kracht in mijn ziel", Psalm 138 : 3. Het gebed bracht tot God en God bracht kracht en daardoor verkreeg de Psalmist het beste voor al zijn teleurstellingen en bekommelingen. Luther heeft gezegd, dat, welke tegenkanting hij ook vond, welke misnoegdheid in zijn gemoed of verwarring in zijn ziel, hij het terstond voor de Troon bracht en nooit ophield met bidden, voordat hij zijn hart in de gesteldheid had waarom hij bad. U weet, dat Jacob de zegen verkreeg, maar hoe? Wel, hij worstelde er om tot de dageraad aanbrak. Dat is het wat de profeet verklaart: "Hij weende en smeekte Hem", Hosea 12 : 5. Hij was aan het aanhouden in zijn smeken, kon geen afstand doen van de gezegende Jezus, maar ging voort van de ene smeking in de andere tot Hij Hem overmocht en hij ging als een overwinnaar heen. Het gebed plaatst elke beschikking in liefelijk licht, omdat het de kracht van God in de ziel brengt, waardoor hij wordt geholpen om te wachten tot het einde toe. Wanneer ons oog en ons hart op God zijn, gevestigd op Hem dan is alles wel.

Wees veel in gebed. Breng uw moeilijkheden, beproevingen, vrees, ongelooft bij God en geef ze aan Hem over.

Ten zevende. Wees dikwijls in gedachten aan de hemel, uw rust, uw thuis, waar al uw moeiten volkomen ten einde zullen zijn. Er blijft een rust over voor het volk van God. Elke moeite van ons neemt er een van het geheel af. Vele zijn een stap dicht bij de heerlijkheid. Dezelfde moeite zal niet opnieuw komen; en "Zalig zijn de doden, die in de Heere sterven, van nu aan. Ja, zegt de Geest, opdat zij rusten mogen van hun arbeid", Openb. 14 : 13. Christen, gij zult spoedig van uw arbeid rusten. Er is een hemel en de hoop daarop vertroost en verrukt u hier. Het is wèl, het moet zo zijn." Verzadiging van vreugde is bij Uw aangezicht, liefelijkheden zijn in Uw rechterhand, eeuwiglijk", Psalm 16 : 11. En de hemel zal u vergoeding voor alles geven. Welk een gezegende rekening maakt Paulus op! En telt u ook niet zo? "Want ik houd het daarvoor, dat het lijden dezès tegenwoordigen tijds niet is te waarderen tegen de heerlijkheid, die aan ons zal geopenbaard worden", Rom. 8 : 18. En u hebt ze niet allemaal tegelijk. God maakte uw dag evenredig aan uw kracht. Het is slechts hier

een weinig, daar een weinig, naar u in staat is het te dragen. U hebt een wijs en genadig God, Die alles wat u betreft bepaalt en regelt. Tot hiertoe heeft Hij alle dingen welgemaakt en Hij zal alles wat u betreft volmaken.

Oud Vossemeer - Tholen

Het was voor deze gemeenten op woensdag 17 augustus j.l. een bijzondere dag. In 1946 sloten zij zich bij het verband van de Christelijke Gereformeerde kerken aan. Tevoren had Ds. W. Baaij deze gemeenten gediend. Daarna had Oud Vossemeer nooit een eigen dienaar des Woord gehad, maar wel ambtelijke bijstand vanuit Tholen genoten. Tholen heeft meermalen een eigen herder en leraar gehad, maar deze gemeente was nu al 25 jaar vacant. In 1963 nam Ds. J. van Doorn daar afscheid.

Het beroepingswerk heeft vele jaren stil gelegen. Beide gemeenten zijn klein en dan vraagt het grôte offers wanneer er een eigen dienaar des Woords is.

De behoefte aan een eigen herder en leraar werd hoe langer hoe meer gevoeld. De kerkeraden hebben al lang geleden contacten met elkaar gezocht. Ze zijn tot overeenstemming gekomen omtrent het gezamenlijk beroepen van een dienaar. De gemeenten stemden daarmee in. Er werd al enkele keren een beroep uitgebracht, maar vergeefs.

Het beroep van Oud Vossemeer in samenwerking met Tholen werd met een gunstige uitslag bekroond. Ds. A.G. Boogaard van Bussum kreeg het beroep en nam het aan. Er werd in Oud Vossemeer een huis aangekocht dat geschikt is voor pastorie. Er kwam spontaan uit beide gemeenten zoveel geld binnen dat de overdracht kon plaats vinden. Het is inmiddels wat verbouwd en opgeknapt en door de familie Boogaard betrokken.

Op 17 augustus j.l. had de bevestiging en intrede van Ds. Boogaard plaats in een dienst die gehouden werd in het kerkgebouw van de Hervormde kerk te Tholen, dat voor deze gelegenheid welwillend door de kerkvoogdij ter beschikking was gesteld. Het is een prachtig monumentaal gebouw, dat al eeuwen oud is en vele herinneringen oproept. Het doet weldadig aan in zo'n gebouw een dienst mee te maken.

Toen de dienst om 7 uur aanving was het gebouw geheel gevuld. Er waren velen van elders gekomen, zelfs van zeer ver weg. We zagen o.a. bezoekers uit Urk, Elburg, Doornspijk en andere plaatsen. Er was een bus met belangstellenden uit Bussum, de vorige gemeente van Ds. Boogaard.

De bevestiging vond plaats door Ds. M.C. Tanis van Sliedrecht-centrum, die jarenlang op bid- en dankdagen in Oud Vossemeer voorging en ook op andere wijze nauw aan beide gemeenten verbonden is.

Hij liet na votum en zegen zingen Ps. 66 : 6; las vervolgens de 12 artikelen en Handelingen 10 : 34-43. Hij ging voor in gebed.

Na het voorlezen van de tekst liet hij zingen Ps. 108 : 2. De tekst was Handelingen 10 : 42 en 43 met als hoofdedachte: *de goddelijke opdracht*. Gods knechten zijn te herkennen aan: 1. de goddelijke roeping, 2. de goddelijke zending, 3. de goddelijke opdracht. Daarbij moet het woord *goddelijk* bijzonder worden onderstreept.

We willen uit deze rijke woordbediening enkele dingen naar voren brengen. Welzalig hij die een persoonlijke roeping kent uit de duisternis tot Gods wonderbaar licht. Ook hij die mag weten geroepen te zijn tot het ambt. De Heere roept, Hij wijst een gemeente aan, Hij geeft vereniging met de plaats waar gearbeid moet worden. De opdracht blijft gelden tot het einde toe. Eens zal rekenschap moeten worden afgelegd.

De Heere heeft geboden den volke te prediken, uit te bazuinen, zoals een heraut de boodschap van zijn vorst moest overbrengen. Een echte heraut nam kennis van de boodschap. Hij liet het merken tijdens het proclameren. Hij doet er niets af en voegt er niets bij. De evangelieboodschap moet door de ziel van de prediker gaan. Zij is het waard. Er is ook sprake van betuigen. De dienaar staat achter het woord. Hij moet spreken met klem, met overtuiging. Gepredikt moet worden, dat Christus van God is verordeneerd tot een Rechter van levenden en doden.

In het paradijs is God Rechter geworden. Die genade ontvangt heeft daar kennis aan. Het gaat er om zonder verschrikking voor Hem te mogen verschijnen. De schuldbrief moet worden veranderd in een vrijbrief. De Rechter doet recht aan hen die dag en nacht tot Hem roepen. Dit is ter waarschuwing en tot versterking geschreven. De prediking moet Schriftgetrouw zijn. Wanneer een dienaar daarbij leeft zijn er gebedsworstelingen, opdat het Woord gezag moge hebben.

Wat moet worden betuigd? Dat een iegelijk die in Hem gelooft vergeving der zonden ontvangen zal. Het eerste gedeelte van de tekst wijst er op waar we heenreizen, het tweede op de vrije genade. We worden gewezen op het Lam Gods. Hij heeft alles volbracht. Hij heeft Zichzelf Gode geofferd. Hij is nog werkzaam. Dat werk is niet tijdgebonden. Het is een wonder vergeving der zonden te ontvangen. Het wordt al gróter wonder. Vergeving is dat de Heere niet meer op de zonde terugkomt. Ook dat ik in de rechte verhouding tot God geplaatst word. Een iegelijk die in Hem gelooft. Dat is doordat de Heere eerst heeft liefgehad. Spreker wijst op Calvijn die hier belangrijke dingen naar voren brengt. Ook dat de wedergeboorte nodig is. De Heere Jezus sprak: Ik ben met u. Het gebed wordt dat de Heere het steeds weer wil laten merken, ook bij het sterven.

Aan het einde van de prediking laat Ds. Tanis zingen Ps. 65 : 1. Daarna leest hij het formulier tot de vragen. Ds. Boogaard staat op en na het stellen van de vragen antwoordt hij daar duidelijk op: ja ik, van ganser harte. Ds. Tanis wenst hem van harte toe dat hij dicht bij de Schrift mag leven en dat hij deze legt bij het hart van zijn gemeenten. Hierna spreekt de bevestiger de gemeenten Oud Vossemeer en Tholen toe. Hij laat ons allen staande Ds. Boogaard toezingen de eerste vier regels van Ps. 67 : 1.

Na het lezen van het slot van het formulier en gebed zingen we Ps. 89 : 3, 9 en 15. Tijdens het zingen wordt gecollecteerd en komt Ds. Boogaard in de plaats van Ds. Tanis op de kansel.

Ds. Boogaard leest Psalm 51 : 12-21 en laat daarna zingen Ps. 51 : 8. Zijn tekst is Psalm 51 : 15: Heere, open mijn lippen enz.

Hij wijst er op, dat de Heere lieflijk zijn hart naar beide gemeenten heeft overgebogen. Het thema van zijn preek is: *het gebed van David*, waarin naar voren komt 1. zijn onmacht, 2. zijn kracht.

We geven een korte samenvatting. De Heere heeft mensen geschapen om Zijn lof te verkondigen. Daar is niets van terecht gekomen. Integendeel. We verkondigen de lof van mensen. David begeert de lof des Heeren te verkondigen. Dat is alleen het geval wanneer de Heere het leert, David was in zonde gevallen. De Heere heeft hem in de schuld gebracht. David is om genade gaan smeken. Dat heeft ook een dienaar nodig. De tweede Adam heeft de lof des Heeren verkondigd. Zijn hart was onbezoedeld. Hij heeft op aarde gesproken van het recht Gods. Hij heeft er ook aan voldaan.

De kracht van de bidder is dat de Heere nog in mensen werkt door Zijn Geest. Het is genade van God dat de mens weer Gods lof gaat verkondigen. Gods lof is dat de Heere uit het ganse menselijke geslacht Zich een gemeente verkoren tot het eeuwige leven bearbeidt. Enz. David spreekt de Heere aan als Allerhoogste. David mag zich voor Hem vernederen. De Heere wil lippen openen, opdat Zijn lof verkondigd wordt. Zo zal de dienaar des Woords moeten smeken. Zo zal hij ook moeten verkondigen.

Het is onmogelijk dat de Heere wordt verheerlijkt bij de mens vandaan, maar de Heere zorgt voor de verheerlijking van Zijn Naam. De Heere neemt redenen uit Zichzelf. Zondaren die zondaar gemaakt worden gaan Gods lof verkondigen.

Verkondigd moet worden dat de Heere zondaren roept en ook trekt. Het werk van de Heere Jezus moet worden uitgestald, ook het werk van de Heilige Geest.

In de praktijk van het leven zal blijken dat men steeds weer nodig heeft het smeken om opening der lippen. Is het u al nood geworden dat u eerover Gods geworden is? Moge het een gebed van ons allen zijn. Dan is er nood.

De Heere heeft Zich een volk geformeerd om Zijn lof te verkondigen. Het is met vallen en opstaan. Hier is nooit de volmaaktheid. Eens wel. Dan kunnen ze niet meer zondigen. Dan hebben ze nooit meer een gesloten mond. Dan is het: Door U, door U alleen, om 't eeuwig welbehagen. Amen.

We zingen Ps. 40 : 8. Na het dankgebed zingen we Ps. 145 : 6. Daarop spreekt Ds. Boogaard de zegen uit.

De dienst is afgelopen. Er worden nog verschillende toespraken gehouden. Eerst komt de burgemeester van Tholen aan het woord, daarna Ds. B. de Graaf te Zierikzee namens de classis Middelburg, vervolgens Ds. Verheul, Hervormd predikant, namens de plaatselijke kerken, en tenslotte ouderling Iz. J. van Gorsel namens de beide gemeenten. Hij laat ds. Boogaard en zijn gezin staande toezingen Ps. 119 : 9, even gewijzigd. Ds. Boogaard spreekt nog een kort dankwoord uit. We zingen Ps. 77 : 8.

Het was een stijlvolle dienst. De menigte verliet het kerkgebouw. De genodigden gingen naar De Wingerd, het Hervormde verenigingsgebouw, waar zij de familie Boogaard konden begroeten en nog een kopje koffie met een broodje konden gebruiken voor ze de reis naar huis moesten ondernemen. Daar ontmoetten we nog verschillende vrienden en bekenden.

B.

Voor de jeugd

Nehemia 61.

"Toen zond Sanballat tot mij op dezelfde wijze ten vijfden male zijnen jongen, met een open brief in zijn hand."

Nehemia 6 : 5.

Beste jongelui!

Als je voor de jeugd schrijft, ben je in gedachten altijd met de jeugd bezig. Ik word zelf al een daagje ouder, maar kan eerlijk zeggen nog een hart te hebben dat voor jonge mensen klopt. Ik ben natuurlijk ook zelf jong geweest en sta, nu ik oud geworden ben, nog niet boven de jeugd. Ik had en heb een zondig hart, net als alle mensen dat hebben. En al is er in het hart genade verheerlijkt, het zondige bestaan blijft. Wie daarom eerlijk met zichzelf omgaat, kent een ander vanuit zijn eigen leven. Niets menselijks is mij vreemd. En alles wat menselijk is, daar deugt in de grond der zaak niets van. Want de natuur des mensen is een verdorven natuur. Dat wordt met het ouder worden er niet beter op, omdat die aard de mens blijft tot aan zijn dood toe. Gelukkig dat de Heere weet wat van Zijn maaksel is te wachten. Hoe zwak van moed en hoe klein zij zijn van krachten. En, dat zij stof van jongsaf zijn geweest. Jullie moeten het mij maar niet kwalijk nemen, dat ik even mijn gedachten de vrije loop geef. Want als ik neerschrijf: Hij weet wat van Zijn maaksel is te wachten..... dan moet schaamte al weer het aangezicht bedekken. Want zoals dat maaksel zich openbaart, zo is het door de Maker niet voortgebracht. We zijn uit de handen van de Maker "heel goed" voortgekomen. Daar was geen enkel gebrek aan. En als er nu toch staat: Hij weet wat van Zijn maaksel is te wachten, dan moet dat maaksel Hem — en nu spreek ik menselijk — toch wel erg tegenvallen. Want we zijn door Zijn handen voortgebracht om te leven tot Zijn verheerlijking. En dat dat "maaksel" daar nu niet aan beantwoordt, is toch wel een verschrikkelijke zaak. Als Hij met Zijn maaksel zou handelen naar verdiensten, dan zou het van voor Zijn heilig aangezicht moeten worden weggedaan. Doch Hij doet dat niet. En waarom niet? Omdat de Maker van eeuwigheid af al geweten heeft, wat er van terecht zou komen. Zijn maaksel is tegen zijn Maker opgestaan, vrijwillig, moedwillig! Het heeft zich door eigen schuld en dat voor eigen verantwoordelijkheid, in de grootste staat van ellende terecht gebracht. Het is door de val onbekwaam geworden tot enig goed en geneigd tot alle kwaad. En dat weet de Maker! Dat het zo gesteld is, is niet Gods schuld, doch de schuld van mij en jullie. Wie daar achter komt, gaat het als een wonder zien, dat God met zulke "ver-maakte, verminkte, geestelijk dode schepselen Zich

nog bemoeien wil. Dat Hij over de zodanigen Zich genadiglijk, Vaderlijk ontfermen wil. Zo staat het toch in datzelfde gedeeltelijk geciteerde vers. Jullie kennen dat wel: Geen vader sloeg met groter mededogen, op teder kroost, ooit zijn ontfermend' ogen, dan Israëls HEER' op ieder die Hem vreest..... Kijk, daar komt het nu op aan, dat je de HEERE vreest. Hij is dat waard, eeuwig waard! Wij zijn dat verplicht, altijd verplicht! Wie dat gaat beseffen en er achter komt, zo weniger van terecht brengen, ja, menigmaal het tegendeel te openbaren, die gaat het als een wonder zien, dat de HEERE Zich nochtans over de zodanigen ontfermen wil. Méér dan ooit enige aardse vader dit zou kunnen doen. Als Hij Zich over dat maaksel ontfermt, is dat geen slapheid, of toegeeflijkheid, zo in de zin van: Nu ja, toe maar, ze zijn nu eenmaal niet anders! Neen, verre vandaar. Dat Hij weet hoe ze zijn, kan Hem krachtens Zijn heiligheid alleen maar in toorn doen ontsteken, en dat moet Hij krachtens Zijn rechtvaardigheid op de allerswaarste manier met straf bezoeken, dat is met de eeuwige dood! En opdat nu Zijn heiligheid en rechtvaardigheid niet te kort zouden komen, daarom heeft Hij Zijn Eniggeboren en veel geliefde Zoon gegeven. Die al het oordeel heeft willen dragen en ook heeft gedragen. En daardoor zijn de onkreukbare deugden van God tot z'n recht gekomen. Daarom kan Hij in ontferming op Zijn maaksel neerzien. Ik hoop dat jullie van deze dingen iets verstaan.

Dat ik daar nu zo even, tussen de regels door, over heb geschreven, komt omdat het woord "jongen" in onze tekst voorkomt. Een jongen doet je natuurlijk aan jongens denken. En ook aan meisjes vanzelf. Want als je een jongen en — of een meisje bent, dan behoort je tot de "jeugd".

Die jongen in onze tekst kende de vreze des Heeren niet. Dat staat wel vast. Hij was in dienst van Sanballat; en dat was een hater van God en Zijn volk. Het was een hechte onderdaan, ondanks al zijn mooie woorden, van de vorst der duisternis. Zo vader, zo zoon. Zo Sanballat, zo ook die jongen! Het is natuurlijk wel heel erg, om het zo te moeten schrijven. Doch de waarheid gebiedt ons wel, om het zo te doen. Helaas laat het leven van nu, anno 1988, hetzelfde beeld ons zien. Veel jongens en ook meisjes, gaan in het voetspoor van de ouders. Het is een wonder als het anders is.

Die jongen moest een "open brief" naar Nehemia brengen. Wij schreven de vorige keer, dat er dóór de jeugd nog heel wat brieven geschreven worden. "Open brieven"! Ook aan de jeugd. Mogelijk denken jullie: Welke kant wil je nu eigenlijk op? Ja, dat is ook een vraag. Want mijn gedachten vliegen soms alle kanten uit. Je kunt ze alleen niet allemaal tegelijk opschrijven. Wat de brief op zich betreft, is dit al een zaak, waar we zo heel gemakkelijk overheen lezen.

Wij leven in een tijd dat brieven schrijven, lezen heel gewone zaken zijn. Wij groeien daarbij op. Waar papier vandaan komt, daar denken wij niet aan. Waar een pen vandaan komt, komt als vraag evenmin in onze gedachten op. Doch in de tijd van Nehemia was dit heel anders. Papier was een kostbaar iets. Uit de aard der zaak van een geheel andere samenstelling dan wij het kennen. Het zal in dit geval mogelijk wel perkament geweest zijn. Hoewel er toen ter tijd ook wel geschreven werd op stukken gebakken klei. Wie over al deze dingen, zoals ze toen ter tijd gebruikelijk waren, wel eens iets gelezen heeft, komt onder de indruk van de ontwikkeling die al deze zaken in de loop der jaren gemaakt hebben. Lezen was ook een zaak, die de meeste mensen niet konden. Het was maar enkelen gegeven de kunst van het lezen te bezitten. De massa was gewoon an-alfabeet. Men kon geen letter lezen. Bij de heidenen komen deze dingen nog voor.

De kunst van het schrijven en lezen is van geweldige betekenis. En dan wel naar twee kanten. Je hebt "heilige geschriften". Dat zijn de bijbelboeken. God heeft "jongens" (kinderen van Hem) gebruikt om ze te schrijven. Zij worden ook door "jongens" (knechten van Hem) weggebracht, verspreid onder alle volken. Ook onder ons. Die heilige ge-

schriften zijn allemaal "open brieven". Dat is een wonder, echt wel de moeite waard om er over na te denken. Want deze "open brieven", toegankelijk voor jong en oud, hebben tot inhoud alle zaken, die gekend moeten worden om zalig te worden. Velen nemen daar in het geheel geen notitie van. En als men het al doet, dan moet helaas van velen gezegd worden, dat de inhoud hen maar matig, of in het geheel niet interesseert. Dat is natuurlijk een heel slechte zaak, als dit het geval is. Een heel beledigende zaak voor God, Die Zijn "open brieven" (de bijbelboeken), de mensen geeft. De oorzaak van de ongeïnteresseerdheid is gelegen in de aangeboren blindheid, die elk mens van nature eigen is. Wanneer de ogen geopend worden, dan wordt het anders. Dan wordt verstaan: Het is Gods getuigenis, Dat eeuwig zeker is. En slechten wijsheid leert. Gods "open brieven" worden dan met "open armen" ontvangen en krijgen een plaats in "open harten". Dat zijn harten die acht gaan geven op datgene wat hun gezegd wordt omtrent God, de mens en de weg der zaligheid. Die niemand anders is, dan Jezus Christus, Die van Zichzelf gezegd heeft: Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven. En niemand komt tot de Vader dan door Mij.

Doch een zodanige inhoud had de brief, die deze jongen bij Nehemia bracht niet. Heel veel brieven hebben helaas, ook in 1988 deze inhoud niet. Ik denk dan aan allerhande "onheilige geschriften", die als "open brieven" onder het volk worden verspreid. Je schrikt soms van wat er ongevraagd in je brievenbus wordt gestopt. Je ziet ze voor de etalages in allehande boekwinkels liggen. Het zijn stapels brieven. Hele boeken, Goddeloze boeken, met een zinnenprikkende inhoud. Verlucht met foto's en al. Geheimen zijn er niet meer. De meest tere zaken, die op zichzelf zelfs nog heilige zaken zijn (ik denk aan de voortplanting van het menselijk geslacht en alles wat daarmede annex is) worden op de meest goddeloze manier in het openbaar ten toon gesteld. Het gebeurt niet alleen door "open brieven", "open boeken", maar ook door "open kijkkasten van de duivel". Zo werd vroeger door prof. Wisse de T.V. genoemd. En in veel gevallen is dat zonder meer de waarheid. Het goed wat er z.g.n. nog doorkomt, is op geen enkele manier een bedekking of verontschuldiging voor het kwade. En het kwade wordt gegeten als "koek".

"Open brieven". Er zitten twee kanten aan, zo schreven zij. God werkt er mee. Het zijn "heilige geschriften". De duivel werkt er ook mee. Het zijn "onheilige geschriften". De eersten zijn bedoeld ten leven. De anderen zijn gericht op het eeuwige verderf. Waar gaat ons hart naar uit? Een belangrijke vraag, dacht ik zo aan het eind van dit artikel. Geef er je zelf eens eerlijk een antwoord op en laat je hart een "open brief" zijn voor God, zo in de geest van die dichter, die zei:

Beproef vrij, van omhoog,
Mijn hart, dat voor Uw oog,
Alwetende, steeds open lag.
Doorgrond mij, toets mijn gangen.
Gij kent al mijn verlangen;
En stel mijn oogmerk in de dag.
Ps. 26 : 2.

Nog één zaak. Jullie hebben natuurlijk allemaal zaterdag 10 sept. in je hoofd. We hebben dan een "open dag" in Kampen. Een ontmoetingsdag, waar iedereen hartelijk welkom is, die het Pand met ons zoekt te bewaren. Met het "Pand" wordt niets anders bedoeld dan de "Open brief" van God. Jullie zullen begrijpen dat het toch wel de moeite waard is om die te lezen. Met andere woorden: om te luisteren, naar wat er dan gezegd zal worden. Tot ziens!

Jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Boekbespreking

Tot roem van Gods genade door ds. A. Bac. Uitgeverij Den Hertog b.v. - Houten.

Dit boek bevat twaalf preken van ds. Bac, predikant van de Gereformeerde Gemeente te Bodegraven, en wel: 1. een Kerstpreek

over Lukas 2: 7b, 2. een Oudejaarspreek over Mattheüs 11: 16-19, 3. een Nieuwjaarspreek over Genesis 49: 25, 4. een Goede Vrijdagspreek over Mattheüs 27: 51a, 5. een Paasprek over Mattheüs 28: 2, 6. een Paasprek over Romeinen 8: 35a, 7. een Hemelvaartsprek over Efeze 4: 8-12, 8. een prek op Weeszonadag over Lukas 24: 53, 9. een Pinksterprek over Handelingen 2: 1-3, 10. een Pinksterprek over Openbaring 22: 16, 11. een Hervormingsprek over 1 Petrus 1: 23 en 12. een Dankdagprek over 2 Korinthe 12: 7-9. Ds. Bac spreekt zijn gemeente meermalen aan als: gemeente, jongens en meisjes. Dat doet weldadig aan. Hij betreft zo de jongeren bij de prediking van het Woord. Dat is ook voor hen bestemd. Dit is niet het enige goede dat we kunnen vermelden. Integendeel, de preken zijn Schriftuurlijk-bevindelijk in de rechte zin van het woord.

We willen een gedeelte aanhalen uit de Hemelvaartsprek: "In de eerste verzen (hoofdstuk 4) vinden we een reeks van aansporingen, om toch niet te veel op zichzelf te zien en te letten op al de uiterlijkheden. Maar te letten op de waarde en de betekenis van de rechte vreze des Heeren.

Hij zegt als het ware: Jullie moeten één zijn in het leven; één in de belijdenis. Eén Heere, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, Die daar is boven allen en door allen en in u allen.

Met andere woorden zegt hij in vers 7: Of u nu veel genade of weinig genade hebt ontvangen, het is naar de maat der gave van Christus. Ik zou het ook zo kunnen zeggen: Of u nu veel oefeningen in het geloof hebt ontvangen of weinig oefeningen, staat dan toch niet boven elkaar. Veracht elkaar niet vanwege de genadegaven die God u gegeven heeft. Maar zoekt elkaar vast te houden en te dienen in de Heere.

Dat is ook de boodschap voor vandaag. Dat is een boodschap voor de strijdende Kerk van vandaag. Laat ik het maar beperken tot onze eigen gemeente. En misschien daarbuiten tot de kring van onze gemeenten. Want daar zien wij dingen die oorzaak geven tot verdriet. Tot grote zorg. Een scheiding der geesten die hoe langer hoe duidelijker openbaar komt. Ook in de verdachtmakende zin. Dan zien we de apostel Paulus daarmee worstelen. Hij kan die gemeente niet overgeven. Hij kan die gemeente ook niet loslaten. Die gemeente, dat kerkelijk leven in zijn dagen, is een stuk van zijn leven. Dat heeft de Heere op zijn hart gebonden en daarom worstelt hij daar ook zo duidelijk mee.

Te midden van dat alles roept hij die gemeente als het ware op om nu eens niet zo naar beneden te kijken, maar naar boven te zien. Zoekt niet de dingen die op aarde zijn, maar zoekt de dingen die boven zijn. Daar waar Christus is.

En dan sluit hij aan bij Romeinen 8: 34, waar hij zegt: Die ook opgewekt is, Die ook ter rechterhand Gods is, Die ook voor ons bidt. Van daaruit zoekt hij de gemeente te onderwijzen en hen te wijzen op dat voorbestemde grote doel, dat ze niet uit het oog mogen verliezen.

En dat geldt vandaag nog. Hoe vaak kunnen we ons niet bezighouden, van de morgen tot de avond, met van alles en nog wat. En dan bedoel ik daar niet mee, dat we onze roeping niet hebben en dat we onze opdracht niet hebben te vervullen, in christelijke gehoorzaamheid. Natuurlijk wel.

Maar we leven zo voor al die dingen, buiten Christus en de zaligheid om. Alsof er geen eeuwigheid aanstaande is en alsof er geen God in de hemel is, Die rechtvaardig zal oordelen de levenden en de doden. Want wij zullen niets mee kunnen nemen. Helemaal niets. Het enige wat waarde heeft, is de genade Gods, in Jezus Christus verheerlijkt tot onze zaligheid."

Aan zulke preken, die aanspreken, is grote behoefte. Er worden er nog uitgegeven en er is nog vraag naar.

Het boek telt 187 blz. en kost gebonden f 28,50.

B.

Carla door A.P. Wisse.

Uitgave van De Vuurbaak - Barneveld.

De volledige titel van het boek is: *Carla, Vijf-*

tien jaar en zwanger.

Op de achterzijde van de omslag lezen we: "Dit is het verhaal van Carla. Vijftien jaar is ze, als ze zwanger raakt. Daarmee breekt een moeilijke tijd aan. Voor Carla zelf, maar ook voor haar ouders en haar vriend Niels. Bijna iedereen geeft haar dezelfde raad: abortus! Het is een spannende tijd, vol tegenstrijdige emoties. Daarover denkt Carla na, als ze in de bus zit. In de bus . . . op weg naar de abortuskliniek! Ja, de beslissing is genomen. Maar is er geen andere weg? Is abortus de enige oplossing?

Deze korte, levensechte roman is vlot geschreven. De lezer kan zich snel inleven in deze moderne problematiek. Het boek bevat vele herkenbare momenten en gevoelens, vooral voor wie een dergelijke situatie dichtbij heeft meegemaakt. Als hulpverlener of familielid, maar ook als — soms heel jong nog — aanstaande moeder in nood. Zoals Carla." We behoeven hier niets aan toe te voegen. We zien hier hoe gemakkelijk iemand in de zonde valt en dan gevaar loopt van kwaad tot erger te komen. De schrijver laat duidelijk zien dat Carla na veel strijd er toch niet toe kan overgaan om zich te laten aborteren. Later wordt het kindje geboren en Niels en Carla voelen er zich gelukkig mee.

We moeten het boek zien als een ernstige waarschuwing voor de paden der zonde. De schrijver laat ons daaromtrent niet in het onzekere. In het boek missen we wel een verwerping van abortus op grond van Gods Woord, maar dat is wellicht te danken aan het feit dat Carla niet bij Gods Woord werd grootgebracht. Zij wordt wel getekend als een meisje dat gevoelens heeft, die echt menselijk zijn en dat is alleen vanuit Gods Woord te verklaren. Wisse laat ook zien hoe gelegenheid en genegenheid samen vielen. Had hij dit gedeelte niet beter weg kunnen zijn gelaten? Het hart van de mens is boos. Tenslotte spreken we de hoop uit, dat dit boekmensen mag weerhouden van het plegen van abortus, maar ook van de zonde die daaraan voorafging. De vreze des Heeren is te haten het kwade.

Want uit genade zijt gij zalig geworden.

Efeze 2: 8a.

De kerkeraad van de Christelijk Gereformeerde Kerk te Alphen aan den Rijn geeft met leedwezen kennis van het plotselinge overlijden van haar oud-amtsbroeder

THOMAS VAN BRAAK

Hij heeft met de hem geschenken gaven de gemeente ongeveer 25 jaar als ouderling mogen dienen.

De Heere trooste zijn vrouw in dit voor haar zo grote verlies en heilige deze roepstem aan ons aller hart.

Namens de kerkeraad,
ds. L.W. v.d. Meij, praeses
A. Beukers, scriba.

Alphen a.d. Rijn, 27 augustus 1988.

1963 8 oktober 1988

Zo de Heere wil en wij leven, hopen wij met onze geliefde ouders

Gerald Hamstra, v.d.m.

en

Theresa Hamstra - de Vries

op 8 oktober te herdenken dat zij 25 jaar geleden in het huwelijk werden verbonden, met de woorden uit Jesaja 55: 8 en 9.

Wij bidden dat de Heere hen nog lang voor elkaar en ons wil sparen.

Hun dankbare kinderen
Alice en Kathleen.

178 Madison Avenue,
Clifton, N.J. 07011,
U.S.A.

Het boek telt 96 bladzijden. De verkoopprijs is f 15,90.

B.

FAST EN ZEKER

Catechisatieboekjes over de Gereformeerde geloofsleer

Uitgaande van de Chr. Geref. predikantenstudiekring "Calvin", bestemd voor de leeftijd vanaf 15 jaar.

- Eenvoudige vraag- en antwoordmethode
- Overzichtelijk van inhoud
- Elke les beginnend met een Bijbelstudie
- Aansluitend bij de Geref. Belijdenisschriften
- Aktuele toespitsing

Reeds verschenen:

Deel 1 (Belijdenis, Bijbel, God, Schepping, Verbond)
Deel 2 (Verlosser, Heilige Geest, Orde des heils)
Deel 3 (Wet, Gebed, Kerk, Sacramenten, Kerkgeschiedenis)

Zojuist verschenen: Deel 4 (De Tien Geboden voor deze tijd).

Nieuwe opzet: leesstukjes i.p.v. studievragen.

Te bestellen á f. 2,95 bij ds. H. Korving, Doddegras 34, 3902 AN Veenendaal, tel. 08385 - 27724.

Proefexemplaar op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Wel eens op **TEXEL** geweest?

Beslist de moeite waard. Bos, duinen, zee, vogelbroedplaatsen, visgelegheid, etc., en . . . rust.

U kunt op **'DE VERRASSING'** gebruik maken van

volledig pension voor groot en klein.

Prijzen v.a. f 285,- p.w.

Of u kunt kiezen voor een bungalow met alle comfort of sta-caravan.

Voor 60-plussers speciale voor- en naseizoenprijzen.

Vraag vrijblijvend onze kleurenfolder aan.

Tel. 02223-661 of 391.

Volledig pension aangeboden in het landelijk dorp Kesteren in de Betuwe, 3 km. van Rhenen. **PENSION DE PEEL**

Familie Knuivers,
Boveneindsestraat 14,
4041 EJ Kesteren,
tel. 08886-1687

PLAATS UW FAMILIEBERICHTEN IN BEWAAR HET PAND

BIJBEL VOOR EVANGELISATIE

Speciaal voor evangelisatiedoel-einden heeft de GBS een goedkopere Bijbel beschikbaar.

BIJBEL, in de Statenvertaling, met verklarende woordenlijst, handzaam formaat, 10,5x16 cm., stevige kaft met zilveropdruk, 1362 pagina's.

f 12,50

Voor gratis verspreiding of extra korting kan een beroep op ons "verspreidingsfonds" worden gedaan.

Bestellingen (in portvrije enveloppe) uitsluitend bij:

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING

ANTWOORDNR. 18 3300 WB DORDRECHT